

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

© Роман Гомоляко, 2023

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин,
Україна), аспірант, gomolyako.roman@gmail.com

Сучасний динамічний розвиток суспільства вимагає від особистості постійного всебічного розвитку, опанування нових компетентностей (яку розглядаємо, як динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну діяльність [3]), підвищення вже наявних теоретичних знань, закріплення або вдосконалення практичних навичок. Особливо гостро це стосується професійної діяльності молодого педагога, адже зростання та вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій, європейського вектору розвитку України, зміни тенденцій у суспільному та політичному житті зумовлюють те, що він має постійно прагнути до саморозвитку аби не залишитися «поза межами» сучасних тенденцій та відповідати вимогами часу. Саме це прагнення до постійного вдосконалення, вміння «навчатися протягом всього життя» дозволяє кожному індивіду сприяти власній самореалізації у особистісній та професійній сфері.

Самореалізація є однією із ключових потреб особистості. Згідно з ієрархічною системою потреб людини, складеної американським психологом Абрахамом Маслоу, найвищим ступенем «піраміди Маслоу» є усвідомлення значущості власної самореалізації і практичні дії щодо її здійснення. Дослідник стверджував, що навіть людська мотивація ґрунтується на прагненні людей до самореалізації та змін через особистісне зростання. Вона являє собою безперервний процес вдосконалення та розвитку індивіда, одночасно є умовою та показником зрілості, гарантією свободи та однією з найбільш необхідних потреб особистості [4]. Сучасна наукова думка більше схиляється до визначення самореалізації як певного індивідуального процесу, що передбачає практичне втілення сутнісних сил особистості в практичній діяльності та ґрунтується на різних само-процесах, на кшталт самооцінці та самопізнанні.

Безперервне самовдосконалення та самореалізація особистості – запорука розвитку не лише її самої, але і професійної сфери, в якій діє ця особистість – адже інновації, нові погляди на вектор розвитку тієї чи іншої галузі, прориви та виникнення нових підходів є результатами успішної самореалізації людини як професіонала. Соціальний вплив епохи на розвиток особистості полягає в тому, що індивід спочатку усвідомлює її, потім до неї пристосовується, а вже згодом прогнозує та керує її розвитком, через зростання самосвідомості, самореалізації та особистісного самовдосконалення максимально адаптується. Тож, в першу чергу це питання стосується саме професії педагога, адже він знаходиться в самому епіцентрі людського прогресу [1].

Професійній самореалізації педагога та його саморозвитку у державній освітній політиці приділяється достатньо уваги. Зокрема, державна політика у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа”(НУШ) має на меті забезпечення проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти за різними напрямками. Одними з таких є стимулювання педагога до особистісного і професійного зростання та створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків. Важливим аспектом є запровадження нового принципу педагогіки партнерства (співпраця учня, вчителя і батьків), який у свою чергу потребує більш ґрунтовної підготовки вчителів за новими технологіями та методикам навчання (зокрема, і за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій) [7].

Питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників не залишається осторонь, адже саме безперервний розвиток педагога як професіонала своєї справи є запорукою професійної самореалізації. У свою чергу це сприяє розширенню професійних можливостей

педагогічного працівника, його пізнавальних інтересів та формуванню індивідуального педагогічного стилю. Законодавчо визначено необхідність педагогічних працівників постійно підвищувати свою кваліфікацію, забезпечувати власний професійний розвиток [2; 3]. На першому етапі (2018-2019) реалізації вищезгаданої Концепції НУШ одним із головних завдань було створення національної освітньої електронної платформи для розміщення електронних курсів дистанційного навчання та підвищення кваліфікації. Усе ще значної уваги потребує систематичне підвищення кваліфікації педагогів, основний акцент якого буде спрямований на формування та розвиток медіаграмотності, інформаційно-комунікаційних навичок, посилення партнерства між суб'єктами освітнього процесу, впровадження інноваційних методів та форм навчання та інших загальних компетентностей [5]. Акцент зроблено саме на роботі з молодими педагогами, адже значною мірою підвищення освітнього рівня молодих фахівців впливає на рівень освіченості педагогічної спільноти. Також важливим аспектом є підтримка молодого фахівця, який лише розпочинає власний шлях у педагогічній діяльності та потребує підтримки, різноманітних можливостей для обміну практичним досвідом та підвищення власних навичок і вмінь, пошуку і мобілізації власних сильних внутрішніх ресурсів.

Оскільки професійний саморозвиток педагога може здійснюватися різними шляхами, ми виходимо з того, що неформальна освіта також здатна забезпечувати освітні потреби та потреби професійної самореалізації індивіда. Така форма освіти, на нашу думку, має низку переваг, а саме: навчання у зручний час; навчання за принципом «рівний рівному», протягом якого може забезпечуватися обмін досвідом; орієнтація навчання на власних потребах; опанування знань для їх подальшого практичного застосування тощо.

Нами запропонована програма навчання для забезпечення професійної самореалізації у форматі тренінгових занять неформальної освіти для групи молодих педагогів міста Ніжина. Кожен блок Програми пов'язаний з розвитком професійних компетентностей педагогів, визначених Професійним стандартом [6]:

Блок 1: «Визначення рівня здатності до саморозвитку педагога на початку/ в кінці навчального курсу» – здійснюється вимір поточного стану саморозвитку і прагнення до цього та його зміну після проходження навчальної програми, а також здатність усвідомлювати особисті емоції, потреби та відчуття, визначати індивідуальні професійні недоліки та проводити оцінку власної педагогічної діяльності. Це забезпечує розвиток таких компетентностей як Рефлексивна та Емоційно-етична;

Блок 2: «Тимбілдингові ігри» – за рахунок згуртування педагогічного колективу, глибше пізнання один одного, важливості командної роботи та ефективної комунікації між собою забезпечується розвиток Компетентності педагогічного партнерства;

Блок 3: «Презентація форм організації інтерактивних занять» – Предметно-методична компетентність забезпечується підвищенням обізнаності щодо організації інтегрованого навчання та використання сучасних ефективних методик і технологій навчання;

Блок 4: «Стилі управління колективом» – розвиток здатності використовувати різні стратегії роботи з учнями, конструктивної співпраці з учасниками освітнього процесу, а також розуміння позитивних та негативних характеристик різних стилів керівництва, що дозволяють підвищити Психологічну та Емоційно-етичну компетентності;

Блок 5: «Тайм-менеджмент як мистецтво керування часом» – підвищення теоретичних знань та практичних навичок впровадження тайм-менеджменту в роботу та життя сприяють розвитку Прогностичної та Організаційної компетентності, які передбачають як здатність планувати освітній процес та організовувати різні процеси навчання, виховання і розвитку учнів, так і власний розвиток.

Блок 6: «Удосконалення цифрових навичок» – даний блок сприяє підвищенню обізнаності педагогів у сфері використання електронних ресурсів та технологій в освітньому процесі, що передбачено Інформаційно-цифровою компетентністю.

Блок 7: «Мистецтво розв'язання конфліктів» – ознайомлення педагогів з техніками розв'язання конфліктів з колегами та учнями дозволять забезпечити здатність враховувати та визначати в освітньому процесі індивідуальні особливості учнів, формувати здорову спільноту

учнівського колективу, а також безпечно та конструктивно співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу, що дозволить підвищити Психологічну та Емоційно-етичну компетентність.

Блок 8: «Основи проектного менеджменту» – навчання з основ проектного менеджменту та його впровадження у освітній процес дозволять розвинути Інноваційну компетентність педагога за рахунок розвитку креативної здатності застосовувати різні підходи до розв'язання наявних проблем у професійній педагогічній діяльності та планування майбутніх дій.

Цілком зрозуміло, що професійна самореалізація педагога є важливим чинником його успішної педагогічної діяльності. Професійний саморозвиток педагогічних працівників може бути забезпечений різними шляхами і формами роботи, особливе місце в яких можуть мати саме можливості неформальної освіти. Запропонована нами навчальна програма покликана сприяти особистісному розвитку молодих педагогів і дозволить проводити подальші дослідження їх професійної самореалізації в контексті неформальної освіти. На нашу думку, за таких умов вектор розвитку професійних навичок молодих педагогів спрямовується не лише на підвищення їх освітнього рівня, а й спонукає до стійкого прагнення професійного саморозвитку та самореалізації, пошуку нових форм і методів роботи з учасниками освітнього процесу, впровадження цифрових технологій у сучасну освітню діяльність та набуття нових необхідних компетентностей.

1. Буркіна, Н.В. Самореалізація викладача вищого навчального закладу і дистанційне навчання [Текст] / Н. В. Буркіна, Н. М. Лосєва // Комп'ютер у школі та сім'ї : Науково-методичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 39-41.

2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.10.2023 р.)

3. Лосєва Наталія. Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів / Наталія Лосєва, Віктор Стрельніков // Імідж сучасного педагога. – 2020. – № 1 (190). – С. 49–53.

4. Лосєва Н.М. Розвиток ідеї самореалізації особистості (філософський аспект) / Наталія Миколаївна Лосєва // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 71-74.

5. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 29.10.2023 р.).

6. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)" : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 29.10.2023 р.)

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.10.2023 р.).